

ע"פ 1268/21 - מדינת ישראל נגד אנואר אבו סמרה, מורשיד אבו סמרה

בית המשפט העליון בשבתו כבית משפט לערעורים פלייליים

ע"פ 1268/21

ע"פ 1290/21

לפני: כבוד השופט י' עמית
כבוד השופטת ד' ברק-ארז
כבוד השופט י' אלרון

המערערת בע"פ 1268/21
והמשיבה בע"פ 1290/21: מדינת ישראל

נגד

המשיבים בע"פ 1268/21
והמערערים בע"פ 1290/21: 1. אנואר אבו סמרה
2. מורשיד אבו סמרה

ערעורים על פסק דינו של בית המשפט המחוזי חיפה
בת"פ 045541-08-20 שניתן ביום 10.01.2021 על
ידי כבוד השופט א' פורת

תאריך הישיבה: ג' באב התשפ"א (12.07.2021)

בשם המערערת בע"פ 1268/21
והמשיבה בע"פ 1290/21: עו"ד רחל מטר

בשם המשיבים בע"פ 1268/21
והמערערים בע"פ 1290/21: עו"ד וליד גנאם

פסק-דין

השופט י' עמית:

שני ערעורים מאוחדים על גזר דינו של בית המשפט קמא.

1. המשיבים בע"פ 1268/21 (המערערים בע"פ 1290/21) (להלן: המשיבים) הם אחים תאומים. על פי עובדות

עמוד 1

כתב האישום, ביום 20.7.2020 הגיעו המשיבים ברכב, יצאו ממנו כשהם רעולי פנים ומחזיקים בסכין ובאלה, ניגשו לאטליז שבו שהה המתלונן, דקרו אותו ברגלו, היכו אותו באלה בראשו מספר פעמים עד שהאלה נשברה, ולאחר מכן דקרו אותו מספר דקירות בצוואר, בחזה, בגב, ביד ובראש, עד שהלה התמוטט ונפל. לאחר מכן נמלטו השניים מהמקום. המתלונן הוחש לבית החולים כשהוא סובל מחבלה רב מערכתית, שכללה, בין היתר, חבלה חודרת בצוואר ודימום מסיבי ממנו, חבלה חודרת בבטן שמאל עליונה ובאמת שמאל. המתלונן נותח ואושפז בבית החולים למשך חמישה ימים. לאחר שהחלה להישמע עדותו של המתלונן, חזרו בהם המשיבים מכפירתם והורשעו על פי הודאתם בכתב אישום מתוקן, בעבירות של חבלה בכוונה מחמירה, לפי סעיף 329(א)(1) בצירוף סעיף 29 לחוק העונשין, התשל"ז-1977 (להלן: חוק העונשין), והחזקת סכין שלא כדין לפי סעיף 186(א) בצירוף סעיף 29 לחוק העונשין.

בית המשפט קמא השית על כל אחד מהמשיבים, בין היתר, עונש מאסר של 54 חודשים, והפעיל מאסר על תנאי של 6 חודשים, שהיה תלוי ועומד כנגד השניים, כך שמחציתו תצטבר לעונש ומחציתו תופעל בחופף. דהיינו, על כל אחד מהמשיבים הושתו 57 חודשי מאסר בפועל. בנוסף הושתו על כל אחד מהמשיבים מאסר על תנאי למשך 18 חודשים לתקופה של 3 שנים, ופיצוי למתלונן בסך 1,500 ₪ כל אחד.

2. על גזר הדין נסבים שני הערעורים המאוחדים שלפנינו. המדינה הלינה על קולת העונש, והמשיבים הלינו על חומרתו.

נקדים ונאמר כי לא מצאנו ממש בערעורם של המשיבים, ומנגד אנו סבורים כי דין ערעור המדינה להתקבל.

3. העונש שהושת על המשיבים אינו קל, אך כידוע, הענישה היא "תפירה ידנית" בהתאם לנסיבות המעשה והעושה, ונפתח במעשה עצמו.

לפנינו מעשה אלימות קשה ומתוכנן מראש. מי שמגיע רעול פנים מעיד על עצמו כי פניו אינם לשלום ולברכה. ואכן, המשיבים יצאו מהרכב רעולי פנים, היכו ודקרו בצוואת את המתלונן בכל חלקי גופו, לרבות דקירות בצוואר ובבטן. המעשה עצמו הוא ברף אלימות גבוה, וההצטיידות והשימוש בסכין הם "מכפיל כוח" שמציב את העבירות שביצעו המשיבים ברף הגבוה של מעשה האלימות. בית משפט זה נדרש פעמים רבות להיקפה ולנזקה של תופעת ה'סכינאות', הטומנת בחובה פוטנציאל לנזק רב, ומצדיקה נקיטה בענישה מחמירה ומרתיעה:

"אחת המטרות המרכזיות של הענישה הפלילית היא כאמור הרתעת עבריינים בכוח, ל'מען יראו וייראו'. תופעה זו של 'סכינאות' יש להדביר. המסר חייב להיות ברור, למען ידע כל איש ונער כי נטילת סכין כדי לתקוף היא נטילת סיכון - לא רק כלפי הקורבן, אלא גם כלפי העבריין בדמות הטלת ענישה מחמירה. במלים אחרות, 'תרבות הסכין' היא תרבות שלא ניתן לגלות כלפיה סבלנות" (דברי השופט נ' הנדל בע"פ 6910/09 הדרה נ' מדינת ישראל, בפסקה 5(9.5.2010)).

4. אין זו הסתבכותם הראשונה של המשיבים עם החוק, וכאן אנו מגיעים לבחינת העושה. המשיבים הורשעו בצוואת בשנת 2019 בעבירות של סחיטה בכוח, פציעה בנסיבות מחמירות, הדחה בחקירה ותקיפה הגורמת חבלה של ממש. על פי כתב האישום שם (ת"פ 18269-03-19), המשיבים, ביחד עם אחר, הכניסו את המתלונן לרכב, לקחו אותו

לכביש מבודד, איימו עליו, תקפו אותו, והאחר דקר אותו בסכין. על המשיבים הושתו באותו תיק מאסרים בפועל של שנה (המשיב 2) ושל תשעה חודשים (המשיב 1).

בנוסף לכך, למשיב 1 הרשעה קודמת בבית משפט לנוער, אף היא בעבירת אלימות, שבגינה נדון למאסר בפועל של 4 חודשים. למשיב 2 שלוש הרשעות קודמות, האחת בגין פריצה לדירה והפרעה לשוטר במילוי תפקידו, שבגינה נדון למאסר בפועל לתקופה של 10 חודשים, וכן הרשעה בעבירת אלימות בבית משפט לנוער, שבגינה נדון למאסר של שנה. בנוסף לכל אלה, נדון המשיב 2 לאחרונה למאסר בפועל של 9 חודשים בגין עבירות תעבורה, במצטבר לעונש שהושת עליו בתיק שלפנינו.

הנה כי כן, ענייננו במשיבים אלימים המהווים סכנה לבריות, שלא הפנימו את חומרת התנהגותם ומורא החוק אינו עליהם. לא מצאנו קצה חוט לאופק טיפולי או שיקומי, ולא ראינו נסיבה לקולה בעניינם (ולא נעלמה מעינינו בקשתו של ראש המועצה להקל בעונשם בשל תחינתה של אמם, שביקשה עליהם).

5. אין דרכה של ערכאת ערעור למצות את העונש. לכן, אנו מורים כי חלף המאסר של 54 חודשים יושת על כל אחד מהמשיבים מאסר של 66 חודשים, ובנוסף יופעל במלואו המאסר המותנה באופן מצטבר, כך שכל אחד מהמשיבים ירצה מאסר בפועל של 72 חודשים, חלף המאסר בפועל של 57 חודשים שהושת עליהם על ידי בית משפט קמא.

מצאנו להיעתר לערעור המדינה גם בנושא הפיצוי, כך שהפיצוי למתלונן יועמד על סכום של 10,000 ₪ לכל אחד מהמשיבים.

6. הערה בשולי הדברים.

רבות נכתב על תופעת האלימות בחברה בכלל, ועל האלימות במגזר הערבי בפרט. הכבדת רף הענישה נועדה להשיג את הרתעת הרבים, ולקדם אותה כאחת ממטרות הענישה. אלא שלנוכח התגברות האלימות בשנים האחרונות, ספק אם הכבדת הענישה השיגה מטרה זו.

דרך נוספת לקדם את מטרת ההרתעה, היא באמצעות פגיעה בכיסו של מבצע העבירה. אחת התוצאות העקיפות של מעשי האלימות היא הכבדה על מערכת הבריאות בכלל ועל בתי החולים בפרט. כך, באין ספור עבירות אלימות שהובאו בפנינו, הנפגעים הוחשו לבתי החולים, שם טופלו, אם למשך ימים אחדים, ואם למשך תקופה ארוכה. לא אחת תמהתי "כמה זה עולה לנו" ומדוע המדינה אינה חוזרת על העבריינים המורשעים בתביעת שיבוב - ב"דרגה נדחית" לאחר הקנס והפיצוי לקרבן - על ההוצאות שנגרמו לבית החולים או למערכת הבריאות בגין הטיפול בנפגע העבירה. יש לשקול את האפשרות כי בית החולים יחזור בתביעת שיבוב על העבריין האלים, לשיפוי על הוצאותיו, בדומה לחזרת המוסד לביטוח לאומי על המעוול הרשולן, בתביעת שיבוב בתאונות עבודה, ושמא הפגיעה בכיס תרתיע אף יותר מעונש המאסר. תביעת שיבוב כאמור, יכולה להסתמך על ההרשעה בפלילים בסוגיית החבות, מכוח סעיף 42 לפקודת הראיות [נוסח חדש], התשל"ג-1973.

לא נעלם מעיני כי מדובר בסוגיה מורכבת. פעמים רבות מבצעי עבירות אלימות הם עצמם אוכלוסייה מוחלשת. תביעת שיבוב כאמור, בנוסף לפיצוי לנפגע העבירה, ולעיתים בנוסף לתשלום במסגרת הסכם סולחה או עטווה, או בנוסף לתשלום בעקבות תביעת נזיקין אזרחית מצד נפגע העבירה - עלולה לדרדר עוד יותר את מצבו של מבצע העבירה, להביאו לעברי פי פחת מבחינה כלכלית ולפגוע בסיכויי השיקום שלו. הסוגיה אינה פשוטה אך לטעמי ראויה לעיון ולתשומת לב הנוגעים בדבר.

ש ו פ ט

השופט ד' ברק-ארז:

אני מסכימה לקבלת הערעור מן הטעמים שפירט חברי השופט י' עמית.

אשר לאפשרות שהעלה חברי בשולי פסק דינו בכל הנוגע למדיניות המשפטית הראויה בסוגיה המורכבת של תביעות שיבוב בגין ההוצאות שנגרמות למדינה בשל הטיפול הרפואי בקורבנות של עבירות אלימות - אני מבקשת להותירה בצריך עיון. לא שמענו כל טיעון בעניין זה, וחרף האטרקטיביות של המחשבה בדבר "הרתעה באמצעות הכיס" אני סבורה שהאפשרות האמורה מעוררת קשיים לא מבוטלים. מעבר לחשש מפני ההשלכות האפשריות על אוכלוסייה מוחלשת, אני צופה גם קשיים מעשיים הנוגעים לזיהוי המצבים שבהם נכון יהיה מבחינה עניינית להגיש תביעות מסוג זה נגד מבצעי העבירות- האם רק בעבירות כוונה? האם רק בעבירות שהיה בהן יסוד של תכנון? האם רק כאשר הטיפול היה בבית חולים? האם יש הבחנה בין מצבים שבהם הטיפול הרפואי היה פרטי לבין מצבים אחרים? האם החבות תוטל ביחד ולחוד על המסייע והמשדל לביצוע עבירה כמו על המבצע העיקרי? אם כן, הנושא הוא סבוך, ומשלא שמענו טענות ביחס אליו אשאיר את הדיון בו לעת מצוא. אין בדברי כדי לגרוע, כמובן, מדיני הטבת נזקים באופן כללי, ובפרט מסעיף 22 לחוק ביטוח בריאות ממלכתי, התשנ"ד-1994, המכיר בזכות התביעה של קופת חולים או נותן שירותים בתחום הבריאות להיפרע את הטבת הנזק על-ידו מהמזיק, ממבטחו או מכל אדם אחר.

ש ו פ ט

השופט י' אלרון:

אני מסכים לפסק דינו של חברי השופט י' עמית, בכפוף לאמור בהערת חברתי השופטת ד' ברק-ארז.

ש ו פ ט

הוחלט כאמור בפסק דינו של השופט י' עמית.

ניתנה היום, ו' באב התשפ"א (15.7.2021).

ש ו פ ט

ש ו פ ט

ש ו פ ט

עמוד 4

